

IV

(Informácie)

INFORMÁCIE INŠTITÚCIÍ, ORGÁNOV, ÚRADOV A AGENTÚR EURÓPSKEJ ÚNIE

RADA

Záver Rady z 19. novembra 2010 o výchove k trvalo udržateľnému rozvoju

(2010/C 327/05)

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

SO ZRETELOM NA:

Stratégiu trvalo udržateľného rozvoja EÚ, prvýkrát prijatú v Göteborgu v roku 2001 ⁽¹⁾ a následne revidovanú v rokoch 2006 a 2009 ⁽²⁾, ktorá tvorí rámec dlhodobej vízie trvalej udržateľnosti, v rámci ktorej sa hospodársky rast, sociálna súdržnosť a ochrana životného prostredia vzájomne prelínajú a v ktorej sa zdôrazňuje kľúčová úloha výchovy ako základného predpokladu podporovania zmien v správaní a sprostredkúvania kľúčových kompetencií potrebných na dosiahnutie trvalo udržateľného rozvoja všetkým občanom.

Desaťročné výchovy k trvalo udržateľnému rozvoju Organizácie Spojených národov (2005 – 2014), ktorá sa takýmto spôsobom usiluje o integráciu zásad, hodnôt a postupov trvalo udržateľného rozvoja do všetkých oblastí vzdelávania a odbornej prípravy ⁽³⁾ a so zreteľom na svetovú konferenciu UNESCO o výchove k trvalo udržateľnému rozvoju, ktorá sa konala v Bone v roku 2009 a ktorej účastníci sa v záverečnom vyhlásení zhodli na tom, že investície do takéhoto vzdelávania sú investíciami do budúcnosti a v niektorých prípadoch dokonca opatrením na záchranu života ⁽⁴⁾.

Odporúčanie Európskeho parlamentu a Rady z 18. decembra 2006 o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie ⁽⁵⁾, v ktorom sa členské štáty vyzývajú, aby každému občanovi umožnili získať kľúčové kompetencie, ktoré mu pomôžu flexibilne sa prispôbiť meniacemu a úzko prepojenému svetu. Osem navrhovaných kľúčových kompetencií sa navzájom dopĺňa a opiera o schopnosti ako kritické myslenie, riešenie problémov, tvorivosť, preberanie iniciatív

a rozhodovanie, ktoré sú nevyhnutné na dosiahnutie cieľov trvalo udržateľného rozvoja. V tejto súvislosti majú mimoriadny význam základné kompetencie v oblasti vedy a techniky, ako aj spoločenské a občianske kompetencie.

Strategický rámec pre európsku spoluprácu vo vzdelávaní a odbornej príprave („ET 2020“) ⁽⁶⁾, v ktorom sa zdôrazňuje, že vzdelávanie a odborná príprava zohrávajú kľúčovú úlohu pri riešení mnohých sociálno-ekonomických, demografických, environmentálnych a technických výziev, pred ktorými dnes stojí a v ďalších rokoch bude stáť Európa a jej občania.

Stratégiu *Európa 2020* pre zamestnanosť a rast ⁽⁷⁾, ktorej cieľom je vytvoriť z EÚ inteligentné, udržateľné a inkluzívne hospodárstvo schopné zabezpečiť vysokú mieru zamestnanosti, produktivity a sociálnej súdržnosti a v súvislosti s ktorou sa zdôrazňuje, že vzdelávanie a odborná príprava budú významne prispievať k jej realizácii.

UZNÁVA, ŽE:

1. Európska únia stojí na začiatku 21. storočia pred mnohými navzájom prepojenými výzvami vrátane hospodárskych a sociálnych dôsledkov svetovej finančnej krízy, zmeny klímy, poklesu zdrojov vody a energie, znižovania biodiverzity, hrozieb v oblasti potravinovej bezpečnosti a zdravotných rizík.
2. Vo svete, ktorý sa stále mení, by mali byť všetci európski občania vybavení znalosťami, zručnosťami a postojmi, ktoré im umožnia pochopiť a riešiť uvedené výzvy a problémy každodenného moderného života, zohľadňujúc pri tom environmentálne, sociálne, kultúrne a hospodárske dôsledky, a prevziať globálnu zodpovednosť.

⁽¹⁾ Závěry zo zasadnutia Európskej rady, ktoré sa konalo v Bruseli 15. – 16. júna 2001 (dokument SN 2001/1/01 REV 1).

⁽²⁾ Dokumenty 10917/06 a 16818/09.

⁽³⁾ www.unesco.org/eu/esd

⁽⁴⁾ www.esd-world-conference-2009.org

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ L 394, 30.12.2006.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 119, 28.5.2009.

⁽⁷⁾ Závěry zo zasadnutia Európskej rady, ktoré sa konalo v Bruseli 25. – 26. marca 2010 (dokument EUCO 7/1/10 REV 1).

3. V správe *Zručnosti pre zelené pracovné miesta* ⁽¹⁾ z roku 2010 sa zdôrazňuje, že v budúcnosti bude musieť každé pracovné miesto prispievať k neustálemu zlepšovaniu efektívnosti zdrojov a že rozvoj nízkouhlíkového hospodárstva bude závisieť skôr od zlepšovania existujúcich zručností a integrácie záujmov trvalo udržateľného rozvoja do existujúcich oblastí vzdelávania ako od podporovania špecializovaných „zelených zručností“.
4. Výchova k trvalo udržateľnému rozvoju (ESD – *education for sustainable development*) je z hľadiska celoživotného vzdelávania základom budovania udržateľnej spoločnosti, a je preto potrebná na všetkých úrovniach formálneho vzdelávania a odbornej prípravy, ako aj v oblasti neformálneho vzdelávania a informálneho učenia.

ZDÔRAZŇUJE, ŽE:

1. ESD môže významne prispieť k úspešnému vykonávaniu stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ, ako aj novej stratégie *Európa 2020*.
2. Najdôležitejšou úlohou ESD je vybaviť jednotlivcov a skupiny znalosťami, zručnosťami a postojmi, ktoré im umožnia prijímať vedomé rozhodnutia zamerané na vytvorenie a zachovanie sveta, ktorý budú oni samotní aj budúce generácie považovať za vhodné životné a pracovné prostredie. Pri rozvíjaní a podporovaní týchto kompetencií zohrávajú kľúčovú úlohu vzdelávacie inštitúcie, miestne komunity, občianska spoločnosť a zamestnávateľia.
3. ESD sa v prvom rade týka spôsobu nášho zmýšľania o komplexnom svete a nášho správania. Podporuje hodnoty, zásady a postupy, ktoré pomáhajú ľuďom účinne a spoľahlivo reagovať na súčasné a nové výzvy. Má preto vplyv na všetky úrovne vzdelávania a odbornej prípravy, ktoré tak môžu prekročiť hranice integrácie trvalo udržateľného rozvoja len ako ďalšej témy do učebných plánov.
4. Trvalá udržateľnosť môže zohrávať dôležitú úlohu pri národných stratégiách celoživotného vzdelávania a môže sa použiť ako nástroj na zvyšovanie kvality na všetkých úrovniach vzdelávania a odbornej prípravy.

DOMNIEVA SA, ŽE:

1. Vzdelávanie a odborná príprava sú pre dosiahnutie udržateľnejšej Európy a sveta nepostrádateľné. ESD by sa mala vnímať ako rozhodujúci faktor v procese celoživotného vzdelávania a prípadne integrovať do všetkých úrovní a aspektov vzdelávania a odbornej prípravy, aby sa posilnila schopnosť občanov zvládnuť nepredvídateľné hrozby a problémy a nájsť pre ne dlhodobé riešenia v mnohých rozdielnych životných situáciách.
2. Trom základným pilierom trvalo udržateľného rozvoja – hospodárskemu, sociálnemu a environmentálnemu – by sa mala venovať primeraná a rovnaká pozornosť.

3. V mnohých členských štátoch sú už aspekty ESD súčasťou vzdelávania v oblasti životného prostredia, globálnych otázok, zdravia, mieru, občianstva, dodržiavania ľudských práv, v spotrebiteľskej a finančnej oblasti, ako aj v oblasti rozvoja, ktoré predstavujú vstupnú bránu pre integráciu trvalo udržateľného rozvoja do kontextu celoživotného vzdelávania.

4. Zvyšovanie povedomia verejnosti a jej porozumenia otázkam trvalo udržateľného rozvoja a ESD je mimoriadne dôležité.

5. ESD by sa mala zakladať na vzdelávaní s hodnotovou orientáciou a interdisciplinárnym zameraním, ktoré podporuje systémové myslenie a vyučovanie a rozvíja znalosti, zručnosti a postoje. Dôraz by sa mal klásť na tvorivé myslenie, inováciu a dlhodobé perspektívy, a najmä na našu zodpovednosť voči budúcim generáciám. ESD nie je samostatným predmetom, ale skôr súborom hlavných zásad a hodnôt, ako sú spravodlivosť, rovnosť, tolerancia, primeranosť a zodpovednosť ⁽²⁾, ktoré sa majú odovzdávať skôr prierezovo. ESD môže zohrávať úlohu takisto pri rozvíjaní kompetencií potrebných na zlepšenie zamestnateľnosti. Keďže zručnosti súvisiace s trvalo udržateľným rozvojom sa najlepšie získavajú osobnou skúsenosťou, proces vzdelávania by sa mal čo najviac zamerať na inkluzívne vzdelávanie, činnosti a motiváciu.

6. ESD môže byť vzhľadom na svoju zložitú a komplexnú povahu obzvlášť užitočná pri rozvíjaní prierezových kľúčových kompetencií účastníkov vzdelávania [...].

7. ESD by sa mala pri svojej realizácii prispôbiť potrebám jednotlivých úrovní vzdelávania, pričom sa zohľadní špecifický kontext. Predškolské zariadenia môžu začať podporovaním základných hodnôt, postojov a znalostí detí, čo môže neskôr slúžiť ako základ pre ďalšie vzdelávanie v oblasti trvalej udržateľnosti. Na úrovni základného a nižšieho sekundárneho vzdelávania sa ESD môže zamerať na zvyšovanie povedomia a rozvoj kľúčových kompetencií a prispôbiť osobitnému kontextu a nasledujúcim úrovniam vzdelávania. Na úrovni odborného vzdelávania a vysokoškolského vzdelávania by sa ESD mala posilniť a pozornosť by sa mala venovať rozvíjaniu špecifickejších zručností a kompetencií potrebných na vykonávanie rôznych povolání a riešeniu otázok, ako sú zodpovedné rozhodovanie jednotlivcov a komunit či sociálna zodpovednosť podnikov.

8. Vzdelávanie a priebežná odborná príprava učiteľov by mali zohrávať rozhodujúcu úlohu pri formovaní pohľadu na ESD a riešení otázky, ako ju konkrétne realizovať na školách a v inštitúciách odborného vzdelávania a prípravy a vysokoškolského vzdelávania. Pri vyučovaní prierezového predmetu, akým je ESD, budú učitelia a školitelia na všetkých úrovniach vzdelávania a odbornej prípravy v závislosti od toho, čo pravidla vyučujú, čeliť rôznym špecifickým pedagogickým výzvam, čo si bude vyžadovať ich primeranú odbornú prípravu.

⁽¹⁾ Cedefop: *Zručnosti pre zelené pracovné miesta*, Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2010.

⁽²⁾ Pozri bonnské vyhlásenie, odsek 8 (http://www.esd-world-conference-2009.org/fileadmin/download/ESD2009_BonnDeclaration080409.pdf).

9. Rozvíjaním „celoškolského“ prístupu k ESD možno zvýšiť motiváciu všetkých žiakov a študentov, podporiť a rozvíjať ich kritické myslenie a vo všeobecnosti zlepšovať výsledky ich vzdelávania. Vzdelávacie inštitúcie na všetkých úrovniach by sa mali usilovať o to, aby fungovali ako organizácie podporujúce trvalo udržateľný rozvoj a slúžili ostatným ako príklad integráciou zásad trvalo udržateľného rozvoja do svojej politiky a praxe, napríklad prostredníctvom úspory energie, využívania prírodných zdrojov pri budovaní i prevádzke, prostredníctvom rozvoja politiky udržateľného obstarávania a spotrebiteľskej politiky. Na úrovni školy si to vyžaduje aktívnu účasť všetkých zainteresovaných strán: riaditeľov škôl, učiteľov, žiakov, školských rád, administratívnych pracovníkov a pomocného personálu, rodičov, MVO, miestnej komunity a podnikov.

VYZÝVA PRETO ČLENSKÉ ŠTÁTY, ABY:

Na príslušnej úrovni – miestnej, regionálnej alebo vnútroštátnej – prijali primerané opatrenia, prostredníctvom ktorých podporia ďalší rozvoj, realizáciu a integráciu ESD do systému vzdelávania a odbornej prípravy na všetkých úrovniach, a to tak na úrovni neformálneho a informálneho učenia, ako aj na úrovni formálneho vzdelávania. Konkrétne môže ísť:

a) o opatrenia, pomocou ktorých sa zabezpečí, že ESD budú podporovať politické, regulačné, inštitucionálne a operačné rámce, a najmä, že:

— ESD sa stane charakteristickou črtou národných stratégií celoživotného vzdelávania, ktorých cieľom je osobnostný, sociálny a profesionálny rast občanov,

— ESD sa stane súčasťou učebných plánov, ak to bude vhodné,

— sa budú rozvíjať a zavádzať interdisciplinárne a nadpredmetové prístupy na všetkých úrovniach vzdelávania s cieľom riešiť výzvy trvalej udržateľnosti,

— sa bude aktívne presadzovať a podporovať „celoškolský prístup“ k ESD okrem iného odstraňovaním prekážok, ktoré bránia inštitúciám využívať zdroje trvalo udržateľným spôsobom;

b) o zvyšovanie povedomia učiteľov, školiteľov, zamestnancov a riaditeľov škôl a rozširovanie ich znalostí a kompetencií, aby mohli podporovať a uplatňovať hlavné zásady ESD vo vyučovaní a riadení, na čo je predovšetkým potrebné:

— zvyšovať medzi učiteľmi, školiteľmi a riaditeľmi škôl na všetkých úrovniach vzdelávania a odbornej prípravy povedomie o význame ESD a o výhodách jej využívania ako mimoriadne užitočného nástroja pri presadzovaní prierezových kľúčových kompetencií,

— v rámci úvodného vzdelávania, ako aj priebežnej odbornej prípravy poskytnúť učiteľom a školiteľom

primeranú prípravu a vhodné a aktuálne nástroje či učebné materiály na ESD, ktoré im umožnia vyučovať komplexné témy súvisiace s ESD,

— viesť učiteľov v rovnakom vzdelávacom zariadení k multidisciplinárnej a interdisciplinárnej spolupráci, ktorej cieľom je podporiť vyučovanie a učenie sa v oblasti prierezových tém ESD,

— podporovať budovanie sietí medzi učiteľmi v rôznych vzdelávacích zariadeniach vrátane on-line sietí s cieľom zabezpečiť trvalý rozvoj ESD a výmenu nových myšlienok v tejto oblasti,

— podporovať spoluprácu rodičov, miestnej komunity a ďalších zainteresovaných strán a motivovať ich k aktívnejšej účasti.

VYZÝVA ČLENSKÉ ŠTÁTY A KOMISIU, ABY V RÁMCI SVOJICH PRÁVOMOCÍ:

Podporili výchovu k trvalo udržateľnému rozvoju a tieto závery Rady:

i) uskutočňovaním ESD v rámci stratégie trvalo udržateľného rozvoja EÚ a stratégie *Európa 2020*;

ii) podporovaním výskumu a znalostí v oblasti ESD, a najmä v oblastiach s malými skúsenosťami alebo nedostatkom faktických údajov, ako sú odborné vzdelávanie a príprava a vysokoškolské vzdelávanie;

iii) podporovaním budovania sietí medzi vzdelávacími inštitúciami v oblasti ESD, optimálnym využívaním existujúcich sietí a posilňovaním príslušnej spolupráce na všetkých úrovniach budovaním partnerstiev, a to aj rozvíjaním:

— vnútroštátnej a cezhraničnej spolupráce medzi školami,

— partnerstiev medzi vzdelávacími inštitúciami, podnikmi a/alebo MVO,

— sietí výskumných pracovníkov v oblasti ESD;

iv) stanovením a registráciou osvedčených postupov v prehľade o ESD na webovej stránke znalostného systému celoživotného vzdelávania (KSLLL – *Knowledge System for Lifelong Learning*) ⁽¹⁾;

v) riešením otázok ESD v rámci priorít programu celoživotného vzdelávania a ďalších príslušných existujúcich alebo budúcich programov;

vi) optimálnym využitím Európskeho roku dobrovoľníckej práce 2011 zameraním sa na výchovu k trvalo udržateľnému rozvoju a partnerstvám medzi vzdelávacími inštitúciami, podnikmi a MVO, ako aj zviditeľňovaním existujúcich osvedčených postupov v dobrovoľníckych aktivitách v tejto oblasti;

⁽¹⁾ www.kslll.net

vii) posúdením otázky začlenenia ESD medzi prioritné oblasti nasledujúceho cyklu Strategického rámca pre európsku spoluprácu vo vzdelávaní a odbornej príprave „ET2020“.

VYZÝVA KOMISIU, ABY:

Podporila úsilie členských štátov v oblasti výchovy k trvalo udržateľnému rozvoju a tieto závery Rady:

i) organizáciou partnerského vzdelávania v oblastiach, ktoré sa týkajú špecifických aspektov ESD, ako sú odborná príprava učiteľov, „celoškolský prístup“ k ESD a partnerstvá v oblasti ESD, s cieľom vypracovať odbornú príručku a usmernenia pre vzdelávacie zariadenia a učiteľov;

ii) posilňovaním spolupráce v oblasti ESD s inými medzinárodnými organizáciami, najmä s UNESCO-m a UNECE.
